

Адміністративне право і адміністративний процес

УДК 342.951

Горlach Карина В’ячеславівна

студентка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Горlach Карина Вячеславовна

студентка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Horlach Karina

Student of the

Yaroslav Mydriy National Law University

Науковий керівник:

Ковтун Марина Сергіївна

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

ЩОДО ЇЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ

ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ОРУЖИЯ В УКРАИНЕ И

ПЕРСПЕКТИВЫ ЕГО ЛЕГАЛИЗАЦИИ

LEGAL REGULATION OF WEAPONS IN UKRAINE AND THE

PROSPECTS OF LEGALIZATION

Анотація. Стаття присвячена дослідженню питання легалізації деяких видів зброї в Україні. Проводиться порівняльний аналіз сучасного

стану правового регулювання цього питання із перспективним, в контексті розроблення нової системи законодавства у сфері використання зброї.

Ключові слова: *легалізація, вогнепальна зброя, цивільна зброя, громадяни, законодавство.*

Аннотація. *Статья посвящена исследованию вопроса легализации некоторых видов оружия в Украине. Проводится сравнительный анализ современного положения правового регулирования этого вопроса с перспективным, в контексте разработки новой системы законодательства в сфере использования оружия.*

Ключевые слова: *легализация, огнестрельное оружие, гражданское оружие, гражданин, законодательство.*

Summary. *The article is devoted to the study of the issue of legalization of certain weapons in Ukraine. A comparative analysis of the current state of legal regulation of this issue with a promising one is conducted in the context of developing a new system of legislation in the field of the use of weapons.*

Key words: *legalization, firearms, civilian weapons, citizen, legislation.*

Постановка проблеми. На сьогодні в Україні актуальною залишається проблема щодо легалізації вогнепальної, холодної, пневматичної зброї, яка на цей час доступна лише для окремих категорій громадян. На таку зброю діє спеціальна дозвільна система, яка регулюється органами поліції і регулюється наказом Міністерства внутрішніх справ України № 622 від 21.08.1998 року «Про затвердження положення Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами смертельної дії та патронів до них, а також

боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів» (далі – наказ МВС № 622). Доступними для українців сьогодні є лише спеціальні засоби самооборони, а саме упаковки з аерозолями сльозоточивої та дратівної дії (газові балончики), обіг яких врегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 року №706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії». Ці засоби самозахисту можна вільно придбати у спеціалізованих магазинах, однак треба відзначити їх невисоку ефективність. Саме тому у суспільстві гостро постає проблема щодо легалізації зброї – для забезпечення здоров’я і життя громадян України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальні питання щодо легалізації зброї та вирішення законодавчої проблеми в цій сфері вивчали такі дослідники, як: А. Вознюк, Д. Ткачук, В. Осадчий, О. Бусол тощо.

Метою статті є дослідження основних засад та правового регулювання у сфері виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання зброї, а також прогнозування можливих змін у цій сфері, враховуючи зарубіжний досвід.

Виклад основного матеріалу. У багатьох країнах світу зброя є легалізованою, знаходиться у вільному обороті та доступна для всіх категорій населення. Найвиразнішим прикладом у цьому контексті є США. У другій поправці до Конституції США, яка була ратифікована 15 грудня 1975 року закріплюється таке положення: «Через те, що для безпеки вільної держави потрібна добре організована міліція, право народу мати і носити зброю не повинне обмежуватися». Доцільним буде навести думки політика Джорджа Мейсона, який багато уваги у своїх статтях та листах присвятив правовому статусу зброї. Він стверджував, що найкращий спосіб поневолити людей – обеззброїти їх, і історія не раз це доводила. Сам Джордж Мейсон був послідовником англійської юридичної школи,

представники якої вважали, що право на носіння зброї є одним із природних і невід'ємних прав людини на самооборону, правом дарованим Богом, а не сувереном чи законодавчим органом [1, с. 57-60].

З метою перейняття досвіду США, громадяни України навіть зареєстрували електронну петицію у травні 2019 року, ініціатором якої був О. І. Швац. Автор петиції пропонував легалізувати хоча б травматичну зброю для вільного самозахисту й внести зміни до закону щодо здійснення самооборони. Але петиція набрала 317 голосів із 25 000 необхідних, а тому не була підтримана [2].

На разі, як уже згадувалося раніше, існує спеціальний порядок набуття права власності на такі види зброї, як: вогнепальна гладкоствольна мисливська зброя, вогнепальна мисливська нарізна зброя (мисливські карабіни, гвинтівки, комбінована зброя з нарізними стволами) газові пістолети, револьвери і патрони до них, заряджені речовинами сльозоточивої та дратівної дії, холодна та пневматична зброя калібру понад 4,5 міліметра та швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду [3]. Для отримання права власності на володіння цими видами майна необхідно мати дозвіл від органів поліції відповідно до вищезгаданого наказу МВС № 622. Видача такого дозволу громадянам, відповідно до наказу, має відбуватися після проведеного з ними вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з нею, її застосування та використання, що здійснюється у відповідних пунктах вивчення матеріальної частини зброї, спеціальних засобів, правил поводження з ними та їх застосування після здачі заліку та отримання довідки. Окрім здачі заліку, особи повинні в установленому законодавством порядку укласти договір страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброєю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї [4].

Найбільш доступними для українців залишаються аерозолі сльозоточивої та дратівливої дії (газові балончики), які не мають особливої процедури набуття права власності на них, вони можуть бути придбані громадянами, які досягли 18-річного віку без дозволу органів внутрішніх справ у спеціалізованих магазинах, окремих секціях магазинів. Але постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 р. № 706 «Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії» хоч і не передбачає дозволу на придбання та застосування газових балончиків, але визначає порядок їх застосування. Так, перед застосуванням спеціальних засобів самооборони громадянин, якщо є можливість, зобов'язаний попередити нападника про свій намір їх застосувати [5].

Однак не лише проблема безпеки громадян є приводом для легалізації зброї. Адже завдяки тому, що в Україні обіг зброї чітко не регулюється її можна придбати незаконно й вільно переміщати зброю доки особу, наприклад, не затримають під час вчинення злочину. По-друге, відсутність державного регулювання унеможливорює ідентифікацію власника зброї, яку буде виявлено як знаряддя вчинення злочину або ж адміністративного правопорушення; по цій самій причині багато осіб просто звільняються від кримінальної чи адміністративної відповідальності [6].

Який же перший крок має бути здійснений для того, щоб запустити механізм легалізації зброї в нашій державі? Перш за все, законодавство України, на сьогодні, не здатне регулювати всі аспекти при вільному доступі до права володіння зброєю. Це пояснюється тим, що обіг зброї в Україні врегульовано лише наказом МВС № 622.

Досліджувати проблеми законодавства щодо регулювання правового статусу зброї почав ще в 2004 році В. І. Осадчий. Він наголошував на тому, що вогнепальна зброя є крайнім засобом, тобто таким, що може призвести до втрати найвищої соціальної цінності – людського життя або інших

несприятливих наслідків як для громадян так і для осіб, котрі застосовують вогнепальну зброю, а тому умови і межі застосування вогнепальної зброї мають регламентуватися лише законом. До того ж передбачення умов і меж застосування вогнепальної зброї різними нормативно-правовими актами не тільки повторює помилки, що існують, а й породжує нові. Підсумовуючи, науковець стверджував, що умови та межі застосування вогнепальної зброї можна передбачити в одному законі, наприклад в законі України «Про зброю» [7, с. 30-31].

Вивченням цієї проблеми також займалася О. Бусол. Вона наголошує, що питання самозахисту громадян нині регулюється статтями 24, 27 і 57 Конституції України, а також статтею 36 Кримінального кодексу України «Необхідна оборона», однак слово «зброя» в них не згадується. А на накази МВС, які регулюють сферу використання зброї можна почути безліч нарікань, деякі фахівці вважають їх взагалі не чинними.

Доцільний варіант щодо вирішення цього питання запропонував народний депутат М. Катеринчук, який став ініціатором проекту закону про зброю, що розширював межі необхідної самооборони. Проектом запроваджувався дозвіл на тримання зброї та застосування її щодо будь-якої особи, котра проникне до житлового приміщення з наміром вчинити насильство. Так, наприклад, у Техасі на початку 2016 року вступив у дію закон, котрий дозволяє відкрите носіння зброї, особам, що мають на це ліцензію. Це було зроблено після того, як частішими стали випадки стрілянини в публічних місцях, що сьогодні є проблемою і для України [8, с. 12-13].

До Верховної Ради України свого часу подавалися проекти законів: №1135 «Про вогнепальну зброю цивільного призначення від 01.12.2014 року, та №1135-1 «Про цивільну зброю та боєприпаси» від 01.12.2014 року. Однак вже 29.08.2019 року вони були відкликані.

Сам процес легалізації можемо спрогнозувати спираючись саме на вище згадані законопроекти, оскільки, як вже згадували, в Україні не діють закони пов’язані з легалізацією зброї. Одним з таких етапів буде створення відповідного реєстру – Державного реєстру прав на цивільну зброю. З його допомогою можна буде ідентифікувати власника зброї. Порядок його ведення має визначатися і контролюватися Кабінетом Міністрів України.

Вище була наведена процедура набуття права на володіння зброєю громадянами за нинішнім законодавством (а саме згідно з наказом МВС № 622), але за законопроектом № 1135 процедура набуття права власності на зброю значно спрощена. Стаття 17 цього законопроекту передбачає передання продавцем покупцю свідоцтва (іменного документа), який дає право його володільцю придбавати та використовувати зброю. Але свідоцтво має видаватися лише за умови відсутності в особі певних обмежень на придбання зброї передбачених у законопроекті № 1135 і не може передаватися у спадок. Спрощення полягає і в тому, що отримати таке свідоцтво необхідно буде лише при першій покупці, а вже при наступних тільки пред’явити його продавцеві. Дія такого свідоцтва має бути безстроковою, однак вона може бути призупинена або ж скасована в порядку та на умовах, передбачених цим законопроектом. Однак особа має право на поновлення дії свідоцтва або повторне отримання. Незмінним має залишитися те, що особа, яка бажає придбати зброю, повинна пройти навчання щодо застосування зброї та отримати відповідний сертифікат.

Перед укладанням договору продавець зобов’язаний буде перевірити інформацію про наявність обмежень та заборон щодо придбання зброї покупцем, для цього він зможе скористатися відповідними реєстрами. Якщо ж у покупця відсутні будь-які обмеження, то продавець укладає з ним договір купівлі продажу зброї та формує реєстраційну справу [9].

На нашу думку, буде цілком доцільним надати офіційного статусу зброї в Україні, особливо враховуючи ситуацію, що склалася на сьогодні. А

саме, слід враховувати наступні фактори: 1) зафіксовано випадки, коли особи, які брали участь в операції об'єднаних сил (ООС) намагалися збути вогнепальну зброю та боеприпаси з корисною метою; 2) частим явищем стала стрілянина на вулицях деяких міст України; 3) Україна як правова держава, яка переймає міжнародний досвід, неодмінно має скористатися практикою розвинутих країн, в яких офіційний статус зброї закріплено на законодавчому рівні.

Висновки. Дослідивши питання правового регулювання зброї в Україні перше, що слід відзначити це те, що легалізації доступу до зброї має передувати процедура прийняття єдиного закону, який би закріплював право власності на зброю та регулював би її застосування. По-друге, ми поділяємо точку зору щодо необхідності надання зброї офіційного статусу, оскільки сьогодні в Україні стали частішими випадки застосування зброї (особливо вогнепальної) посеред вулиці, громадянам має бути закріплене право на самозахист, зокрема, шляхом застосування зброї.

Література

1. Палант Б. Білль про права (практика застосування). Харків: Право, 2018. 264 с.
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/53260>
3. Про право власності на окремі види майна: постанова Верховної Ради України від 24.01.1995 р. №. 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2471-12>
4. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи

аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів: Наказ Міністерства Внутрішніх Справ України від 21.08.1998 р. № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98>

5. Про порядок продажу, придбання, реєстрації, обліку і застосування спеціальних засобів самооборони, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії: постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1993 р. № 706. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/706-93-%D0%BF>
6. Вознюк А. За чи проти – правові аргументи адвокатів про легалізацію зброї в Україні // Бізнес Цензор. 2019. URL: https://biz.censor.net.ua/columns/3151120/za_chi_proti_pravov_argument_i_advokatv_pro_legalzatsyu_zbro_v_ukran
7. Осадчий В. І. Доцільність регламентування умов і меж застосування вогнепальної зброї в одному законі // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ України. 2004. №1. С. 25-32.
8. Бусол О.Ю. Кому не вигідна легалізація нарізної вогнепальної зброї в Україні // Юридичний Вісник України. 2017. №12. С. 12-13.
9. Проект Закону про цивільну зброю і боєприпаси. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52809